Після конфіскати — другий наклад

Ч. 258 (10.935). Львів, субота 20. листопада 1926. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Відложення сойму до 1. грудня.

Як буде зліквідований президентський декрет в справі преси? — Консерватисти і мін-во закордонних справ. — Наслідник Морачевського. — Підвишка залізничої тарифи з днем 1. грудня.

Варшава, 18. листопада 1926.

Голова соймової конституційної комісії пос. Полякевич не скликав досі засідання тої комісії, хоч вона мала спільно з урядом узгіднити інтерпретацію конституції щодо поступовання в справі ухвалення пресового декрету.

Слід зазначити, що загально думають, що засідання сойму не відбудеться скорше, як 1. грудня. Це вказувалоб на те, що соййм старається влекшити урядові ситуацію, аби він не потребував предкладати соймові декрету про пресові кари в передбаченім конституцією речинці. Таким чином справа з тим нефортунним декретом була би зліквідована.

„ABC" подає, що консерватисти стараються сильно, аби теку міністра закорд. справ дістав кн. Януш Радзівіл. Становище польського посла в Берліні має обняти, як кажуть, гр. Скшинський.

Мін. Морачевський зрікся свого мандату. На його місце ввійде до сойму соц. діяч з нафтового басейну Пайонк.

Газети повідомляють, що з днем 1. грудня ввійде в життя не тільки підвишка залізничої тарифи тягарової, але також особової. Міністерство залізниць рішило підвисшити залізничу тарифу менше-більше на 8 прц., з виїмкою таких предметів, як цегла, руда, дерево на опал, жвір, цемент на експорт, краєві потасові соли і т. п., кошти перевозу яких піднесено тільки на 4 прц. Особова тарифа — з виїмкою підміської — буде підвисшена на 10 прц. Дотичний акт кружляє ще між міністерствами для здобуття згоди, себто підписів инших міністрів.

Шахтярі вертають до праці.

Льондон, 18. листопада 1926.

Нині число тих, що вернули до праці, зросло до 400.000, що є одною третьою загалу шахтярів. Загально думають, що тайне і загальне голосування мусіло би дати додатній вислід. Взагалі центр. союз вливає тепер менше на шахтярів.

Тому, що ліквідація страйку шахтярів є справою кількох днів, рада міністрів ухвалила розглянути справу виїмкового стану в нафтових басейнах, який думає знести до кінця цього тижня. Деякі надзвичайні приписи будуть іще дальше в силі.

В цей четвер у міністерстві гірництва принята буде делегація власників копалень півд. Валії в справі скасування заборони вивозу вугля. Думають, що заборону цю скасують.

Виконавчий комітет союзу шахтярів радив над вислідами голосування в поодиноких округах у справі ліквідації страйку. Хоч нема ще оконечного висліду голосування, можна ствердити, що більшість шахтярів заявилася проти урядових проєктів.

Дня 14. ц. м. радянські професійні союзи вислали знов англійським шахтярам дальших 650 фунтів штерлінґів.

Штреземан поїде до Женеви.

Берлін, 18. листопада 1926.

„Берлінер Тагеблят" повідомляє, що з уваги на намір Чемберлена виїхати на грудневу сесію Ліги Націй до Женеви, міністр. закорд. справ Штреземан візьме в тій сесії особисто участь, хоч досі такого пляну не мав. Мета його поїздки до Женеви: спільно з Бріяном і Чемберленом поладнати справу військової контролі Німеччини по думці німецьких бажань.

Персональна румунсько-мадярська унія.

Будапешт, 18. листопада 1926.

Нац. леґітимістичний „Аля Мадяр" повідомляє, що небаром поїде до Румунії мін. Банфі, щоби навязати переговори з румунським двором у справі одружіння дочки румунського короля княжни Ілени з бувш. архикнязем Альбрехтом. Монархістичні кола думають, що так можна би довести до заключення персональної унії між Мадярщиною і Румунією. Коли рум. король згодиться на одружіння дочки з арх. Альбрехтом, то гр. Бетлен заручив би, що арх. Альбрехта в найближчому часі виберуть мадярським королем. Часопис цей подає теж сензаційну вістку, що в звязи з цими комбінаціями на місце тяжко хорого короля Фердинанда вступила би на румунський престіл кн. Ілена.

Поворот рум. королевої.

Льондон, 18. листопада 1926.

Румунська королева Марія заявила, що телеграфічні вісти про стан здоровля короля Фердинанда не є добрі. Тому королева вертає до Европи кораблем „Беренгарія" дня 24. листопада.

Переговори в справі конкордату з Німеччиною.

Берлін, 18. листопада 1926.

Переговори в справі заключення конкордату між Німеччиною і Ватиканом розвиваються успішно. Покінчення переговорів сподіються в 1927 р.

Зірвання переговорів із Словаками.

Прага, 18. листопада 1926.

Наслідком зірвання переговорів між словацькою народньою партією і премієром Швеглею внутрішнє політичне положення загострилося.

Затонуло 20 кораблів.

Париж, 18. листопада 1926.

Тутешня преса повідомляє з Букарешту, що російський пароплав „Скандинавія" затонув на Чорному Морі наслідком вибуху кітла. Згинуло 40 людей. — На Атлянтійському океані наслідком нагальної бурі, яка тепер лютує, затонуло 20 кораблів.

Польщу заатакують із двох боків.

Варшава, 18. листопада 1926.

Литовський міністр війни Папецкіс в інтервю з представником час. „Сегодня" заявив, що литовсько-більшовицький трактат з військової точки погляду має більше значіння для Польщі, як для Литви, тому й не дивота, що наробив стільки галасу за кордоном. Факт заключення того договору приневолить Польщу оглядатися на два боки в разі воєнного конфлікту. Польща буде заатакована зі сходу і заходу.

Руді бей заперечує.

Царгород, 18. листопада 1926.

Тевфік Руді бей в розмові з журналістами заперечив рішучо, наче б конференція в Одесі мала на меті створити азійську Лігу Народів.

Напад піратів на корабель.

Льондон, 18. листопада 1926.

З Шангаю повідомляють, що китайські пірати напали на англійський корабель „Соннінґ". Пірати вдали пасажирів, увійшли на корабель, а як корабель був на отвертому морі, ранили одного офіцера, решту повязали. Ушкодили машину, радіо, підпалили корабель а самі втікли на ратункових човнах, забравши зі собою як закладників трьох офіцерів і дві Англійки. Горіючому кораблеві, завдяки розісланим телеграмам із японського корабля, поспішив на поміч англійський контрторпедовець, вирятував англійську залогу і пасажирів та арештував іще кількох піратів. За піратами вислали погоню. Одно човно ще здоґонили, піратів арештували й увільнили трьох офіцерів і одну жінку.

Пожежа села.

Борислав, 18. листопада 1926.

Нині в полудне в селі Губичах біля Борислава вибухла велика пожежа. Згоріло 25 хат і 40 господарських забудувань, у яких була худоба і ціле сьогорічне жниво. На місці пожежі явилося кілька огневих сторожей з доокружних місцевостей і копалень. Причина пожежі незнана.

З сільських траґедій.

Бібрка, 18. листопада 1926.

В Стрілиськах Старих (пов. Бібрка) 72-літня Іващинова зарубала сокирою свого зятя Степана Горния. Трупа завинула з дочкою в простирало, обтяжила камінням і затопила в ставі. На другий день тіло виплило на плесо води. Арештовані мати і дочка признались до вбивства. Причиною траґедії родинні непорозуміння.

Крадіж у львівському електричному заведенні.

Львів, 19. листопада 1926.

Вчора виконано влом до каблевого бюра міських електричних заведень при вул. Чарнецького ч. 5. З підручної каси вкрадено 1.300 зол.

Біржа.

Гроші.

Курс доляра в приватних оборотах 9·00—9·01 при оживленій тенденції.

Збіжа.

Пшениця краєва двірська 50—51, пшениця краєва селянська 48—49, жито галицьке 37·50—38·50, ячмінь галицький броварний 32·75—34·75, ячмінь галицький до перемелювання 30·50—31·50, ячмінь пастівний 28·50—29·50, овес галицький 30—31, кукурудза румунська 32—33, фасоля біла 42—45, фасоля колірова 33—35, фасоля краса 42·00—45·00, горох пів-Вікторія 72—82, горох полевий 49—55, бобик 34—36, вика 36·00—38·00, сіно прасоване 7·00—8·00, солома прасована 4·25—4·50, гречка 34·00—35·00, отруби льон 61·00—63·00, ріпак 62·00—64·00, отруби житні 22·00—23·00, крупи гречані 66·50—68·50, крупи ячмінні 49·00—50·00, пенцак 48·50—49·00, конюшина червона 335·00—385·00, мак сивий 175·00—185·00, мішки ютові 1·90, мішки ужиані 1·80 зол.

Національна концентрація.

Львів, 19. листопада 1926.

До Народнього Зїзду, до конгресу Українського Нац.-Демократ. Обєднання привязує наше свідоме громадянство велику вагу. І не лише наше громадянство. За кожним кроком, за кожним поворотом, майже за кожним словом найбільшої і потенціонально найсильнішої української політичної організації пильно слідкуватимуть наші численні противники і вороги. Вже це одно становить до учасників зїзду особливші вимоги.

Українське Національно-Демократичне Обєднання є партією національної концентрації. Як спадкоємець національно-демократичної, а опісля трудової партії, як носій чистої української національно-політичної ідеї, — Обєднання є одинокою сьогодні партією на всьому просторі українських земель, яка з незатемненими посторонними впливами і домішками світоглядом змагає до здійснення безкомпромісової мети української нації. Обєднання не є партією у вузькому розумінні слова, не є організацією, що на перший плян виставляє свої тісні інтереси, себ-то інтереси кліки, кляси, верстви, тільки інтереси нації як цілости. Обєднання змагає до зєдинення всіх сил народу, всіх засобів, до зближення всіх суспільних верств і створення пригожих умов для їх розвитку.

Те своє основне завдання: концентрації національних сил з успіхом переводила перед війною національно-демократична партія. Тільки тій концентрації і національно суспільній універсальности партії маємо завдячувати всі наші здобутки і надбання в ділянці освітно культурній і господарській; тільки тій концентрації маємо завдячувати, вправді обмежену можливість, позитивного видвигнення в 1918 р. нашого основного політичного постуляту.

В повоєнних часах національно-демократична організація переходила гостру крізу. Розбита, придавлена ворожими чинниками й умовами вона переходила всі перипетії мілітарної, а опісля дипльоматичної невдачі; вона стала тим цільном, в яке вдаряли не лише ворожі удари, але — на жаль — і свої власні, навіть удари тих, яких партія вдержувала на вершинах — можна сказати — з стихійним самовідреченням.

У висліді всіх тих невдач, а ще більше у висліді безупинних ударів головно з боку своїх, партія найшлася була у запепаді, що витворило подекуди сумніви в її життєвість. Поширення тих сумнівів привело до розпорошення національ

форм пошани треба культури. На могилах наших жовнірів, які впали у боротьбі за рідний край, наші вороги не тільки не склали ніколи вінка, і не стягнули з пошаною шапки, а часто залишили доказ, що вони дивляться на світ очима иншого століття. Для них герої не тільки ті, що стоять на їхньому боці..

— **Світова хроніка.** Група членів німецького райхстагу, приналежна до ріжних політичних партій, поставила внесок, щоби назначити як найвищий вік для послів літ 65. — У Берліні є проект поставити в салі засідань парляменту мікрофон, так, щоби промови можна передавати по радіотелефону. — Еспанія ліквідує своє бюро при Лізі Націй призначене для еспанської делегації. — Англійська агенція повідомляє, що турецький уряд хоче завести латинську азбуку. — У вільнім Брюсельськім університеті відкрили святочно нову катедру славянських літератур: викладатиме Полєк В. Ледвіцький. — Індійський поет Рабіндранат Тагоре приїхав до Білгороду, де ждала на нього юрба інтелігенції та студентів. Югославянські письменники дали в його честь бенкет, а він виголосив в університеті відчит про сучасну культуру (він ясна: англійською мовою). — Японський імператор безнадійно недужий. — На виставці марок у Ню-Йорку серед рідких зразків і колекцій звертав на себе увагу чудовий альбом з мадярськими марками. Є це дарунок мадярських магнатів найстаршому синові бувш. королевої Зити. У катальозі записано: „власник — Оттон II., мадярський король". — Французькі летуни Кост і Ріньо закінчили свій лет Париж—Калькута і назад. Рейд тривав 15 днів. Летуни переїхали 19.000 км. Не зупиняючись переїхали 5425 км., установивши таким робом новий світовий рекорд.

— **З кіна.** У кіно „Коперник" і „Марусенька" починається нова фільма „Гусари Ф. й. I." — знаменита сатира на недавні „щасливі минулі дні".

— **З Народньої Лічниці.** Управа Народньої Лічниці подає отсим до відома, що з днем 18. листопада ц. р. отворена дентистична амбуляторія, в якій ординується що дня від 2—6 год. попол., крім суботи.

Стрілецький цвинтар у Штернберґу.

В справі шанування памяти полеглих національних героїв писав я вже на сторінках преси і в окремій брошурі: „В обороні могил полеглих українських лицарів". Ще перед двома роками в своїй статті п. з. „Весняний поклін" в „Ділі" я писав про велике занедбання і нищення могил і на окупованих українських землях і на еміграції. А тепер мені ось що пишуть з краю: „Там, де перед кількома роками біля дороги на полі було богато могил з хрестами, що виглядали ніби цвинтар, тепер не залишилося з них і сліду, лише рівне, пооране чорне поле".

Коли так нищаться могили на українських землях, то щож казати, про охорону могил наших скитальців, які померли в чужих краях? Недавно довелося мені переїздом через Мораву оглянути в місті Штернберґ цвинтар українських скитальців-вояків Української Галицької Армії, які перебували в Чехословаччині, а одночасно відвідати в томуж місті в санаторії скитальців, хорих на сухоти. Про свої враження хочу отсе написати кілька слів.

Штернберґ — місто з німецьким населенням. В кінці міста біля залізниці, що йде з Оломунця до Штернберґу, стоять деревляні бараки, обведені колючим дротом, ніби табор для полонених. Це є військова санаторія для туберкульозних (Woj. léčebny ustav pro plicni choroby).

Починаючи з 1920 р. сюди надсилали на лікування вояків з ріжних українських військових частин у Чехословаччині. Бували часи, приміром в 1923 р., коли хорих Українців, старшин і стрільців, скупчувалося в санаторії до сотні. Носили вони свою українську уніформу, а українським старшинам військова обслуга санаторії віддавала честь, як і своїм чеським старшинам. Невідрадне було життя українських вояків, хорих на тяжку недугу. Єдиною розрадою була культурно-освітня робота й улаштування вечерів-свят Шевченка та Франка, на яких знайомили Чехів з українською культурою. Була невеличка українська бібліотека, одержували й кілька українських газет і журналів, що їх редакції надсилали безплатно. Серед лікарів санаторії був один Українець д-р Пісячевський, про якого залишилися у стрільців добрі спогади. Отже хоча й безшумне, але й тут було колись українське життя.

Але минуло кілька років. Богато українських вояків помандрувало із санаторії на той світ, богато вернуло до Рідного Краю чи розїхалося по чужих краях. Тепер тільки невелика громада перебуває в санаторії. Найтрагічніша доля цих останніх хорих вояків, бо вони є сиротами й не мають в Галичині родин, тому й не мають до чого повертати, а йти кудись на працю — не здужають. З невимовним болем у серці я довідався про їхнє життя тут. Ці нещасні скитальці справді „забуті Богом і людьми". В свій час вони були потрібні йшли без вагання, переносили військові труди і небезпеки, рани і страждання, аж поки знесилені і хорі на туберкульозу не опинилися ось тут у санаторії на чужині. А тепер... Нікому вони не потрібні, лежать уже по три, по чотирі роки в санаторії, наче безбатьченки, про яких нема кому згадати. Даремно вони простягають свої постріляні, висохлі руки, даремно намагаються своїми запалими очима глянути туди — на свою Рідну Землю, на зелені Карпати, даремно з розпуки, жалю й туги кусають закріваблені губи. Все даремне і прохання, щоб їх забрали до Рідного Краю, і моління про будь-яку допомогу. Так вони з пекельним болем у серці, один за одним непомітно сходять до останньої порадниці-матері-землі. І залишилося тут уже лише сімох вояків-скитальців, про яких, як видно, не заболить ні одно серце в Рідному Краю, як і про тих їх товаришів, що вже на віки заснули. Скажу щиро тільки одно: я не хотів би ніколи ще раз пережити того болю і сорому, що вогнем пече мене після відвідин цих скитальців, бо й я член цієї недбалої нації, яка забуває про своїх умираючих героїв...

Старший у громаді українських вояків в санаторії, поручник Української Галицької Армії, оповідав мені, що в свій час зверталися скитальці через команду табору в Йозефові до митрополита Шептицького з проханням допомогти їм і він відповів, що жертвує українським інвалідам у гірській місцевости в Галичині землю і матеріял на будівлю санаторії. Одначе будівлю санаторії й утримання її повинен хтось перебрати на себе. Але з краю відповіли, що поки-що громадянство й так перетяжене ріжними датками й жертвами і тому не може взятися зараз за будівлю санаторії. Я завжди шанував і шаную дисциплінованість і почуття обовязку до національної справи українського громадянства в Галичині, знаю злидні й біду в краю, але ніколи не зможу погодитися з тим, що громадянство не може заопікуватися кількома десятками своїх інвалідів. Невжеж не можна було до цього часу збудувати для них санаторії?

Аджеж скитальці-стрільці й умираючи не забували про допомогу Рідному Краєві, коли з них хто що мав. Їх глибокі патріотичні почуття викликали великий подив навіть тутешніх Чехів. Так стрілець Степан Гонета з Перемищини умираючи тут, записав ціле своє майно на „Рідну Школу"; на туж ціль записали заощаджений свій гріш підхорунжий Морґулець з Товмаччини та старшина Н., що не хотів оголошувати своєї жертви.

На закінчення ще кілька слів про санаторію. Померлих у санаторії українських вояків хоронили з військовими почестями, як і померлих військових Чехів. На похорони українських старшин спеціяльно приїздила з Оломунця чеська військова орхестра. Не можна не відзначити вельми конкретного і гуманного відношення до наших скитальців команданта санаторії полк. д-ра мед. Ставеля Альойза: він нераз допомагав їм і білизною і чим міг, бо, як відомо, наших вояків присилають до санаторії лише на лікування, а білля й инше мусить кожен вояк мати своє. Також инші лікарі санаторії й адміністрація ставляться до наших людей добре.

Тепер я торкнуся цвинтаря. Пішов я оглянути цвинтар в супроводі одного скитальця п. С., який по дорозі оповідав мені подробиці похорону наших вояків, з окрема про смерть поручника Баранецького, а також про те, як хорі скитальці в санаторії нераз, жартуючи, умовляються, хто з них буде в ямі лежати на споді, а хто на горі. (Тут померших вояків кладуть по двох в одну яму, одну труну на другу. Коли умре один, то його опускають в яму і трохи присиплять землею, але ями цілком не засипають, а чекають, поки живе другий; чекати довго не доводиться, й були місяці, в яких люде вмирали що-дня).

Підходимо до цвинтаря, що міститься на кінці міста. Є це загальний цвинтар міста Штернберґа, де один сектор відведено для померших військових. Входимо в брами цвинтаря: скрізь помітна німецька чистота і лад. Переходимо повз чудові памятники-надгробники і виходимо ніби на порожню ще частину цвинтаря, сіметрично усіяну круглими залізними дощечками, а кожна з них прикрашена вісьмома зубцями і виглядає ніби зірка.

— Отут, каже, п. С., лежать наші.

Приглядаюся до залізних дощечок і бачу на них чеські написи і намальовані хрестики. На кожній дощечці зазначено імена і прізвища двох вояків, що лежать в ямі, а також, що це вояки українського табору. Українські старшини лежать по одному в ямі, над ними такіж самі дощечки, на яких зазначено ще й ранґу їх. Всіх українських вояків поховано тут 28, між ними трьох старшин. В деяких ямах поховані вояки Чех і Українець, що видно з написів на дощечках. Отже могили українських вояків і Чехів помішані, в залежности від того, хто коли умирав...

Що мене вразило, то те, що одна могила від другої не відділена, а всі вони ніби злиті й уявляють довгі покриті травою кльомби і колиб не дощечки, то не можнаб подумати, що там уже когось поховано. Очевидно — все те ради заощадження землі на цвинтарі, а Німці вміють щадити! Одна лише могила пор. Баранецького обкопана навколо стежкою, трохи висипана та прикрашена квіточками і тому виділяється із загальної маси. Цю могилу опорядкували близькі знайомі чи родичі небіжчика.

Цілком инакше виглядають тутже на цвинтарі могили вояків Жидів. Кожна могила обведена цементовою рамою, а в головах невеличкі камяні надгробки з написами імен померших і кожна могила удекорована квітами.

Над могилами українських скитальців слід би поставити якийсь загальний надгробник, бодай камінь чи камяну плиту, що може вдержатися довше, від залізних дощечок, на яких, до речі, написи вже вивітрюються та линяють. Свого часу була в скитальців думка поставити там красний памятник і вже було зібрано серед українських вояків у таборі в Йозефові на ту ціль біля пяти сот кор. ч. Але тому, що сума була замала, а в той час відчувалася гостра потреба в грошах для викінчення памятника помершим українським скитальцям в Берні, то ці гроші передано туди.

Можеб тепер хто надіслав бодай пару сот кор. ч. на адресу санаторії, то скитальці, що залишилися ще в ній, поклалиб бодай камінну плиту над могилами полеглих. Хто з наших громадян відгукнеться на це прохання?

Михайло Обідний.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Субота 20. XI. — Городок.
Неділя 21. XI. — Судова Вишня.
Понеділок 22. XI. — Мостиська. 719

„Український Національний Хор" під управою Дмитра Котка:
Пятниця 19. XI. — Борщів.
Субота 20. XI. — Мельница.
Неділя 21. XI. — Мельница. 528 1—2

Надзвичайні Заг. Збори Кружка Р. Ш. УПТ. в Коломиї відбудуться дня 28. листопада 1926 о 12. год. в полудне в салі Народнього Дому в Коломиї з таким денним порядком: 1. Вибір нового голови і евентуально цілої Старшини. 2. Вибір делєгатів на Загальний Зїзд Р. Ш. УПТ. у Львові. 3. Евентуалія. — За Старшину Кружка Р. Ш. УПТ. в Коломиї: *Д-р Іван Турянський*, голова. *Д-р Август Задурович*, секретар. 939 1—1

Культурне життя Радянської України. Виклад на цю тему проф. д-ра І. Свєнціцького відбудеться в Перемишлі в неділю дня 21. листопада ц. р. в 12. год. в полудне в салі Народнього Дому.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.

реагує на найживотніші потреби своєї нації — на потреби „Рідної Школи“.

В половині жовтня ц. р. розісла ла Головна Управа „Рідної Школи“ летючку враз з чеками на 10.000 відомих адрес (священиків, учителів, лікарів, адвокатів, інжинірів, ремісників, читалень, кооператив і ин.). В тій летючці представила Головна Управа „Р. Ш.“ свій катастрофальний стан так:

„В часі, коли місяць травень приніс головній касі „Рідної Школи“ 13.339·96 зол. + 21 дол., то в червні жертвенність впала до 7.767·31 зол. + 20 дол., в липні на 5.287·85 зол. + 12 дол., а в серпні до смішно малої суми, бо **2.964·60 зол. + 5 дол.** Вересень звичайно приводив захитаний підчас ферій буджет до рівноваги. Цього року приніс заледви **3.936·44 зол.** тоді, як на сьогодня потрібно **25.000 зол.** місячно.

Для повноти образу досить згадати, що деякі повіти, які не удержують ніяких шкіл, не прислали ані сотика, як на пр.: в липні: Горлиці, Зборів, Ліско, Любачів, Снятин; у серпні: Горлиці, Любачів, Снятин, Товмач; у вересні: Горлиці, Збараж, Зборів, Ліско, Снятин, Теребовля. Менше, **як 10 зол.** надіслали повіти, які не удержують у себе ніяких шкіл, як на пр.: в липні: Броди 4, Мостиська 4, Скалат 3, Старий Самбір 8; в серпні: Камінка Стр. 2·50, Скалат 3, Старий Самбір 5, Ярослав 3·22; у вересні: Товмач 6, Мостиська 5, Броди 5, і т. д.

В наслідок того „Рідна Школа“ опинилася в такому стані, що навіть при помочі позички не можна було й до сьогодня виплатити побори учительству „Рідної Школи“. Коли справа не зміниться, то на 1-го листопада нема ніяких виглядів на бодай частинну виплату належитостей.

Чижби ліквідація існуючих наших приватних шкіл?

До такої остаточности не можемо й не смієме допустити не тільки з огляду на цілковитий занепад українського шкільництва, але й з огляду на культурне життя і політичну далекосяглість такої катастрофи та престіж українського народу за границею.

Не хочемо кидати гірких слів — пише Управа „Рідної Школи“, — але бажаємо, щоб кождий спит в себе в душі, чим він причинився в тому часі до піддержання „Рідної Школи“?“

Думалось би, що після того збудиться совість у нашого громадянства, у наших товариств, кооператив та инших організацій, відозветься притуплілий обовязок крови до свойого молодого покоління — і попливуть широким руслом надзвичайні жертви на „Рідну Школу“.

А між тим що бачимо? — Перша надзвичайна жертва на „Рідну Школу“ вплинула 21. жовтня ц. р. А до 1. листопада ц. р. включно ось так; з повітів Снятин (!) і Горлиці не найшла до Гол. Управи „Рідної Школи“ ані одна жертва. — 8 повітів (Березів, Богородчани, Городенка, Косів, Любачів, Мостиська, Перемишляни і Чортків) надіслали по 1 жертві переважно по 5 зол., тільки 3 жертві вищі. — 11 повітів (Радехів, Рогатин, Самбір, Сокаль, Борщів Броди, Заліщики, Золочів, Камінка Струм., Копичинці й Надвірна) по 2 жертві від 7 до 90 зол. на повіт. — 13 повітів (Бучач, Добромиль, Долина, Зборів, Калуш, Ліско, Печеніжин, Рава Руська, Старий Самбір, Сянік, Турка, Яворів, Ярослав) по 3 жертві від 9·25 до 26·75 зол. на повіт. — Решта повітів прислали по 4, 5, 6 і тільки з двох повітів по 9 жертв. З несхідногалицьких повітів наспіло 31 жертв на квоту 187 зол. — Разом по день 10. листопада вплинуло ледви 204 „надзвичайних датків“ на суму 1.385·24 зол.!, себто відгукнулося заледво 2°/₀ з тих, до яких „Рідна Школа“ особисто апелювала.

Чиж дивно, що Головна Управа „Р. Ш.“ мусіла затягнути новий довг на найбільш пекучі платности, а учительство „Рідної Школи“ ще й донині не виплачене? Чи серед таких обставин можна думати про конечну розбудову українського приватного шкільництва, коли ізза каригідної байдужности й істнуюче загрожене дуже поважно?!

Гол. Управа „Рідної Школи“ рішила випечатити імена жертводавців і висоту надісланих ними „надзвичайних жертв“ в окремому виказі. Хочеться вірити, що може через недогляд припізнилися наші громадяне й організації з присилкою жертв на „Рідну Школу“ та що вони безумовно сповнять свій обовязок і не допустять до того, щоб їхнє імя було пропущене в поіменному списі надзвичайних жертв.

Громадяне й інституції, що не стоять в першій лінії окопів боротьби за душу народу, мусять совісно сповняти бодай обовязок запілля і забезпечити нашу фортецю „Рідну Школу“ бодай матеріяльно. І ми певні, що наш загал, який в найскрутніших обставинах завсіди подавав дошку рятунку — і тепер сповнить свій обовязок.

Іван Герасимович.

Радянська Україна.

Памяти українських письменників.

Як відомо, в Ялті довгий час жила Леся Українка, а С. Руданський там і помер. З ініціятиви ВУАН. на будинках, де жили ті письменники, будуть вмуровані відповідні памяткові таблиці з написами українською і татарською мовами.

З українських театрів.

Театр „Березіль“ приняв пєсу „Король забавляється“. Пєсу доручено розроблювати режисерові Бортникові. Красноградський робітничо-селянський театр ім Котляревського широко розгорнув свою роботу в Краснограді, в полтавській окрузі. Театр користується успіхом і за 6 місяців свого існування пропустив більш як 4.000 глядачів. В репертуарі театру пєси „Безталанна“, „Наталка Полтавка“, „Батальон мертвих“, „Землетрус“, „Родина щіткарів“ та инші. Умови роботи театру важкі через відсутність постійної допомоги.

Капеля „Дух“ і „Зоря“.

Харківська капеля „Дух“ ім. Леонтовича під управою Соболя закінчила підготовну роботу над першим пляновим концертом „Пісні Сходу“ в перекладі В. Сюсюри. — Дня 26. жовтня минув рік з дня існування капелі „Зоря“ в Дніпропетровському. За рік капеля влаштувала більше як 60 концертів по робітничих районах, робітничих клюбах та сельбудах. В репертуарі капелі до 150 творів ріжних композиторів.

Серед українських композиторів.

Молодий український композитор І. Руденко написав увертюру на українські теми для орхестри народних інструментів. — В. Яновський здав оперному трестові два акти опери „Вибух“, лібрето на сюжет пєси „Тимошева Рудня“. — Д. Ревуцький переводить запис пісень, зібраних Осіюком на Холмщині. Пісні побутові, історичні та обрядові (біля 200 пісень); деякі з них оригінальні, а деякі є варіянтами відомих народніх пісень.

Елеватори на Херсонщині.

Окрвиконком визнав за потрібне збудувати на Херсонщині елеватори на залізничій стації та пристанях. У першу чергу будуватимуть елеватори: в Кахівці (на 500 тис. пуд.), Снігірівці-Петрівському та Береславі (на 50—60 тис. пуд. кожний). У Скадівську та Хорлах будуватимуться елеватори на 150 тис. пуд. кожний, на Качкарівці і Голій Пристані на 100 тис. пуд. кожний. Постановлено також порушити перед центром питання про швидке збудування великого елеватора в херсонському порті.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** У вчорашньому числі „Діла“ сконфісковано пять місць у статті „Дикі поля“ й одно місце у статті „За свою кров!“ Це 112-чергова конфіската нашого органу в цьому році.

— **Проти пресового декрету.** Міжпартійний амнестійний комітет видав протест проти пресового декрету, в якім заявляє, що від маєвого перевороту зростають репресії проти сільсько-робітничого руху. Одною з таких репресій є останній декрет, який не дає змоги боронити пресі поневолених своїх інтересів і критикувати істнуючого ладу.

— **В справі лугової організації** забрав слово в коломийськім „Покутськім Слові“ (ч. 4.) представник „Лугів“ Коломийщини п. М., заявляючись проти обох головних керманичів популярної пожарно-гімнастичної організації між селянською молодю в Галичині, пп. Дашкевича й Козланюка. Очевидно — автором статті в „Покутському Слові“ кермували ті самі мотиви, що й членами Секретаріяту УСРП., які бажалиб за всяку ціну взяти „Луги“ в свої руки. Даремні заходи, тимбільше, що широкі маси лугового брацтва в краю стоять за своїми випробованими провідниками, яких знають і цінять за їх роботу. І даремне п. М. страшить Луговиків „отаманією“ д-ра Дашкевича і п. Козланюка, якої у них ніколи не було й нема. Справа зрештою не в отаманії — це радикали добре знають, а в тому, що відвічальні керманичі лугового руху зважилися виступити відкрито проти віддачі „Лугів“ під опіку Секретаріяту соц.-рад. партії, який „Лугами“ зовсім не займався, а своїми посяганнями на них міг би їм накоїти тільки богато лиха. Справа та була у нас докладно висвітлена, тому зайва річ повторювати ще раз те все, що ми писали про лугову організацію перед кількома днями. Зазначимо тільки, що ідейна праця теперішнього проводу „Лугів“ в особах пп. Дашкевича і Козланюка заслугує на щиру підтримку цілої без вимків української суспільности. „Луги“ мусять бути у своім власнім інтересі загально-національними, від якихнебудь партійних секретаріятів уповні незалежними товариствами. З тим мусять погодитися, хоч як воно прикро, і наші соціялісти-радикали.

— **Українці в Парижі.** З париських „Последніх Новостей“ довідуємось, що дня 14. ц. м. в кімнатах „Української Громади“ мав відчит Мирослав Січинський на тему „Українська еміграція в Америці“; а молодий талановитий маляр Микола Глущенко влаштував виставку своїх краєвидів з Корсики і з південної Франції в галерії „Кампань Премієр“.

— **У нас инакше.** У звязку з учорашньою новинкою про незвичайно підвищений настрій розцікавленої львівської публики з нагоди приїзду ката, варто навести таку новинку, яку находимо нині в чужинній пресі: У місті Гамільтон засудили цими днями панію Барті на смерть за вбивство жінки. Засуджена внесла прохання, щоби їй дозволили самій виконати над собою суд, тому, що в місті не найшлася ні одна людина, яка згодилась би її повісити!

— **Темна хроніка.** Фантазія людей, що хочуть жити „хитро-мудро, невеликим коштом“ є невичерпана у львівських спекулянтів кушнірі Яків Шварц і Иойне Біншицер купили якнайгірші футра, буцім-то затягнули на них позичку у Відні на 50 міліярдів (!) і під фірмою найкращого товару дурили своїх доставців. Панок Абрагам Грубер спеціяліст від ведьмок писав оферти до головної молочарської спілки, пропонуючи буцім-то вищу ціну від тих, які дають його конкуренти; у бюрі посередництва праці панич Стахурський (не дуже славного роду, бо його мама мала кілька процесів за ведення недозволених веселих „ям“) брав від безробітних гонорарі, буцім-то за свої впливи в урядових колах, ще й фабрикував службові свідоцтва. Зате на львівських передмістях панують надалі старі методи „порахунків“ — ріжуться ножами, колять штиками, гатять сокирами по голові. Такий є зміст львівської поліційної хроніки, в якій „пятига“ є справді „обїзна“.

— **Німецька поліція і кронпрінц.** Авто кронпрінца на вулицях Берліна стало аж предметом парляментської дискусії. Деякі посли внесли запит до уряду, чи республиканська поліція має право дбати на вулиці за влекшення проїзду кронпрінцові, перед яким уступаються инші авта. А поліцаї ще й „салютують“! Кронпрінц своєю появою причиняється до безладдя на вулиці та демонстрацій. Берлінська поліція повинна „зробити порядок“ не тільки з рухом, але, як домагаються деякі посли, — і з самим кронпрінцом, щоби він більше не вештався там, де не треба.

— **Каси Райфайзена в Швайцарії.** Число їх зростає там постійно. Дня 1-го січня ц. р. було їх 375; членів мали 31.868 на одну більшу касу 463, на меншу 16. Оборотовий капітал 161 міл. фр. Від 6 років мають постійно на 12 міл. річного прибутку. Загальний прибуток був 1. січня ц. р. 71 міл. фр. Книжечок ощадности видали 90.000, на кожну книжечку пересічно 799·50 фр. Хто має охоту, нехай переведе аналогію з нашою нуждою.

— **Культурний приклад.** У великім англійськім місті Бермінгені є великий воєнний цвинтар. Між численними гробами англійських жовнірів находиться один гріб німецький. У ньому спочиває німецький полонений, що помер підчас війни в тамошньому шпиталі. Коли недавно святкували „день померших“, можна було бачити на цвинтарі таку картину: на гробі німецького невідомого жовніра склала офіціяльно окремий вінок англійська дитина, якої батько помер десь від німецької кулі на чужині. Одночасно представники англійської армії урядово віддавали честь могилі ворожого жовніра. Який благородний гуманний жест, що наслідує великосердя природи — землі, яка не знає ріжниць між померцями і квітчає весною могили всіх однаково гарними квітами! Пошана перед могилою невідомого жовніра не власного, а чужого, і то тої країни, яка підчас війни виписала своїй армії на грудях гасло „Gott strafe England“! Для зрозуміння таких

Відгуки дня.

Королева і фармер

Кожного правовірного монархіста мусить до краю обурити факт, який стався з румунською королевою Марією, що подорожувала недавно по Америці. Королева Марія не має, що правда, доброї опінії, а ще гіршу опінію мала за часів своєї чорної коси, але всеж таки це королева, хоч і такої нації, як Румуни.

Часописи подають вістку: „Особистий адютант Марії викинув з поїзду її приятеля Гіля за те, що той за богато позволяв собі у відношенні до... королевої. За одним заходом викинув він і приятельку королевої, танцюристку Фулер, а одну особу так при тім побито, що втратила притомність“.

Стільки лаконічно-соромлива газетна вістка.

На око не виглядає вона так страшно, але приглянувшись ближче і читаючи між рядками, можна легко відтворити цілу сцену з її драматичним перебігом і трагічним закінченням.

— — — — — — — — — — —

Крізь прерії Нового Світа летить блискавкою королівський поїзд. Американські та румунські хоругвки лопотять на вагонах. Попри залізничий шлях стоять республиканські Американці, Індіяни, Мурини, медведі, шакалі і буйволи та вимахують на привітання чим хто може.

А поїзд мчиться в сизу далечінь, загорнений у завої диму і двірської таємничости...

А в тому поїзді інтимні затишні сепаратки, немов у Букарешті...

А в одній з них Їх королівська милость Марія і Иого Свинопаський Авторітет фармер Гіль.

А в коридорі стоїть (приклавши вухо до дверей) особистий адютант королевої хлоп як тур і в тім Иого краса, розум та ... карієра.

Вже пів години телепає ним заздрість, як ганделес пальтом українського письменника.

А зза дверей долітають до нього слова розмови:

— Гіль! Не тисни так... пусти руку!

— No Mary! Не будь дурна. Чого сіпаєшся, як теля на мотузку. Ходи сюди, гусочко, дай писка.

— Пане Гіль, ви собі за богато позволяєте.

— Те-те-те. Знаю я вас жінки, знаю як фальшивий доляр. Ніби то вдаєте, що пручаєтесь. В мене на фармі все такі церегелі.

— Ах, паскуднику! Ти мене вкусив у шию. Фе! Ще хто замітить потім знак... Но, пусти... двері... адютант...

— Начхать мені на того адютанта. Та я його як ужену кулаком у потилицю — попамятає. А зрештою... ти королева якась! Хто до тебе може чіплятись Mary!

— Ні, ні!...

— Yes!

Адютантові кров ударила до голови, голова вдарила до дверей, а двері вдарилися в одвірки. Як лютий тигр вскочив він до середини і вхопив Гіля за шиворот.

— Вон, свинопасе! То не Каська ані Євдоха — і кулаком між очі.

— Гвавт, мордують! — заревів Гіль і злапав зубами адютанта за руку.

Зі сусідніх сепараток повибігали двораки, ковбої, прислуга і танцюристка Фулер.

Супірники викотились на коридор і стусають себе, де попало.

— Сакраменшті фармеріші! — кричать Румуни.

— Бий Циганів! U! u! — заверещали ковбої...

І пішло, аж курява знялася.

А поїзд летить, загорнений у сивий дим і двірську етикету.

— Ай, вай мір! — заголосила панна Фулер.

Румуни як Румуни. Тоді беруться до бійки, коли їх більше. Обсіли Гіля і його ковбоїв, бють та ще й докладають.

Хтось задержав поїзд і серед прерій Нового Світа вилетів на шлях фармер Гіль, його ковбої і... танцюристка Фулер.

Ця остання за те, що відкусила адютантові вухо, а одному з почоту розбила стільцем голову.

Поїзд рушив знову. За ним летіла безсильна злість Гіля і проклони приятельки королевої — танцюристки Фулер.

— Du Ganef, du verfluchter Zigeuner. Schlag sol dich treffen!...

В сепаратці сиділа королева вся в сльозах: Такий скандал, така компромітація... І за що?!...

Ввійшов покусаний, потолочений адютант.

— Марійко! Як можна було? Що скаже світ?!

Королева всміхнулася крізь сльози.

— Коханий! Я жартувала...

— Ой, ти ти!...

— Ой, ти ти!...

Королівський поїзд ще щільніше обгорнувся сивим димом і двірською тайною та помчався крізь сизу далечінь — у сторону... Букарешту.

Галактіон Чіпка.

чих сил, до витворення груп і фракцій, що в суті річи були запереченням національної концентрації. Та небавом побідила невміруща думка віднови національного обєднання. Розбиті національні групи зрозуміли, що в основі націоналізму міститься первень єдности. А те зрозуміння привело до реституції національно-демократичної організації, до створення Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Одначе осад сумнівів щодо розвиткових можливостей Обєднання ще довго блукав серед громадських кол. Говорено про те, що ніби то така організація вже пережилася, що вона вже свою ролю сповнила, що тепер нові часи ставлять нові вимоги. Серед деяких кол нашої інтелігенції та невіра була така всевладна, що навіть до „доброго тону" належало зазначити, що — „я не маю нічого спільного з УНДО-м".

А одначе здорова національна думка, думка національної концентрації побідила і то — можна сказати — на цілій лінії. Побідила вона не тому, що її репрезентують ті або инші люде, ті або инші провідники, а тому, що вона природно виростає з народнього організму, що вона є його серцем і душею.

Коли поверховно дивитися на справу, то можна сказати, що провідна ідея, яка лягла в основу Обєднання і яка в дуже короткому часі знову поставила широко розгалужену і суцільну національну організацію, базується на ірраціональному грунті. Та так лише здається тим, які нездатні вглянути в суть проблєми. Раціональність національної думки коріниться в психіці народу, в його традиції, в провідних ідеях української історії, в наверствуванні століть і вимогах сучасности. Національна концентрація — це зов нашої землі, це поступ нашого століття, це змагання тих, в яких ворушиться збірне життя.

Перші успішні кроки в напрямі національної концентрації зроблено. Відновлено національну організацію на галицькому терені і перекинено завязки організаційної сітки на північно-західні українські землі. Тепер приходить на чергу поглиблення змісту організації національної концентрації: вироблення позитивної програми і вишукання способів і засобів її систематичної реалізації в ділянці освітно-культурній, економічно-фінансовій, кооперативно-продукційній, національно-педагогічній. Базу національної концентрації треба поширити, поглибити, звязуючи всі ділянки національного життя одною провідною ідеєю. І це є найважніше завдання Народнього Зїзду.

Не виключене, що і тут відізвуться скрегітливі голоси з доби національної катастрофи Бо страх перед зміцненням національної концентрації богатьом нашим противникам зганяє сон з очей. Тому дуже можливо, що погребовці політики зпід стягу „Літаючого Голєндра" будуть намагатися витворити щілини в суцільній будові національної концентрації. Та ми віримо, що щонайменше те „ірраціональне", як не свідомість ваги сучасного моменту побідить усі супротивности та не допустить до підваження основ національної концентрації.

Учасники Народнього Зїзду, свідомі своєї великої відповідальности перед народом й історією, певно розглядатимуть усі справи під кутом загально-національного інтересу. Вони мусять тямити, що на них дивляться всі сподвижники національної ідеї, всі великі, хоч не все щасливі будівничі української національно-політичної будівлі, всі творці новітнього українства. Вони мусять памятати, що єдина українська національна партія не знає компромісів поза межами всеобіймаючого українства. Вкінці вони мусять не забувати того, що Обєднання є під теперішню хвилю єдиною історичною партією на всій українській території, історичною pro perfecto і pro futuro.

Зариси кращої будуччини.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 14. листопада 1926.

I.

Серед безчисленних і в даних відносинах невилічимих злиднів нашого істнування під польською і волоською владою, злиднів національних, що налягають на всіх нас разом і злиднів особистих, що прибивають без виїмку кожного з нас окремо і кожну родину нашу, — серед важких зусиль, аби до ліпшого часу зберегти наше національне й особисте істнування, приучується наш загал стежити за розвитком подій за границею, ближчою і дальшою, розпочинає розуміти, що навіть дуже далекі, на Тихих Океанах грані політичні драми, можуть, а навіть мусять, відбиватися й на нашім положенні, на будуччині нашої землі й нашій.

Ця увага до заграничних подій і це зусилля розгадувати їх змисл і обчисляти можливість їх впливу на нас — розмірно дуже нові явища на нашім грунті. Горожане найтемнішого закамарка в старечій немочі завмираючої Габсбурської держави, наші політичні провідники кінця XIX-ого і початку XX. століття з природи річей не могли мати більше цікавости до великих заграничних процесів і більше розуміння їх, ніж мали міністри й пресові органи тодішнього Відня, Відня Франца Иосифа, Франца Иосифа старезного і зрезигнованого, поневолі здеградованого йти сліпо в хвості катастрофальних фантазій Вільгельма II-ого, словом, того Відня, який вже не бачив нічого більше ні ширше поза Сербією і шиканами довозу сербських свиней...

На тому Вільгельмі, тій Сербії і тих свинях 1000-літня монархія і розсипалася.

Пальців одної руки забагато, щоби серед тодішніх віденських міністрів і послів почислити мужів, які знали би заграницю не тільки з вакаційних прогульок і не тільки з фейлетонів „Нає Фрає Прессе" (до стойної ганьби за продажність і проклону за „шмоківський" вплив на формацію австрійської журналістики), а з поважних особистих і книжкових студій над заграницею і заграничною політикою. Пок. граф Войтіх Дзєдушицький, Крамарж, проф. Масарик — хто ще? На всякий спосіб — ніхто з Українців*). На засіданнях спільних делегацій, присвячених головно заграничним справам, наші делегати повторювали рік-річно ті самі, справедливі зрештою жалоби на польську адміністрацію тай заявляли свою льояльність монархії; вже великим „поступом" було, коли вони — десь коло 1908—10 рр. — розпочали ще й додавати, що „в інтересі" Австро-Угорщини і Німеччини лежало би відорвати Україну від Росії, і так далі — памятаєте самі.

II.

Коли останній під Австрією нач. редактор „Діла" — як несміливо і з яким невистарчаючим знанням! — розпочав щораз частіше містити в газеті статті й міркування на загальні теми, і то навіть (horribile dictu) статті вступні обік новинок у традиційнім і мертвім „Заграничнім Огляді", — то кілько то разів приходилося йому вислухати ізза того докорів і дорікань, чемних і ввічливих, правда, та послідовних і рішучих — з уст тодішнього п. Голови Народнього Комітету!

— По що містите ті заграничі статті? Шкода місця; от ліпше помістіть вступну статтю про потребу організації.

Про потребу організації! Старі народовецькі проповіди про „потребу" організації! „Щирі" проповіди і зазиви! На жаль, кожний читач знав їх уже на память, а редактор єретично думав, що такі моралізаторські проповіди і стилістичні вправи на тему „потреби організації взагалі" мають майже таку саму вартість, як проповіди на тему: „маймо високу культуру", або „маймо велике драматичне мистецтво", то що, — тай не любив вимотувати статті такі. Тоді п. Голова, знеохочений, окремо предкладав ту саму тему головному співробітникові редакції, і в річниках „Діла" з того часу Ви можете, коли Вам воно цікаво, такі „організаційні" проповіди знайти...

Припускаємо, що згодом і п. Голова змодифікував свою думку про нецікавість заграничних проблєм. Сам-же він став, десь коло 1921-ого року, заграничним міністром тодішнього п. Диктатора і в ролі цій написався й чимало нот до „Антанти" і до окремих союзників, доказуючи всім їм укупі і кожному зосібна, що самостійність З.У.Н. Республики „лежить, мовляв в інтересі" і Антанти цілої (вже тоді зрештою внутрішньо розбитої розбіжними державними змаганнями) і кожного, абсолютно кожного її члена зокрема. На жаль одначе, то була поперше „муштарда по обіді" (говорячи приповідкою наших любих сусідів), а по друге знання і розуміння заграниці, зложеної, як відомо, з кількох десятків европейських і позаевропейських держав з безконечно складними, довгих студій вимагаючими характерами і змаганнями, — не можна заімпровізувати собі через ніч. Взагалі про зміст і тон тих дипльоматичних нот, як і взагалі про ту упрощену концепцію міжнародньої політики і державних „інтересів", які лежали в основі писаних і особистих зусиль нашого тодішнього заграничного уряду, можна би богато дечого сказати...

Але тут не час і не місце на те. А ці — вибачте, що може трохи за довгі — уваги тільки „констатують" поступ, який від часу недавніх міжнародніх катастроф доконується в нашій громадській думці взагалі, в її пресових органах зосібна. Є у нашому бутті аж ущерть невеселих явищ, проти яких преса мусить боротися; то й справедливість вимагає, щоби не промовчати явища відрадні, поступи доконані в наших днях у порівнанні з днями недавно минулими.

(Докінчення буде.)

*) П. Теофіль Окуневський, котрий — єдиний з наших послів відчував цікавість до заграничних питань (під впливом своїх родинних звязків із Росією і свого брата, д-ра Ярослава, великого мандрівника?), не вспів — на превеликий жаль — ані тієї цікавости в себе вповні розвинути й угрунтувати, ані прищепити її байдужому загалові.

За свою кров!

II.

Поневолений нарід, що поставить на ноги своє рідне шкільництво — одержить ключі від своєї тюрми.

Польський письменник Сєрошевський мав дня 8. листопада ц. р. в битком наповненій великій театральній салі у Львові виклад на тему „Мусоліні і Пілсудський" та доказував, що поневолена нація тільки тоді може скинути з себе чуже ярмо, коли в найширших своїх масах витворить т. зв. релігію вітчини. Він м. ин. доказував, що цієї національної свідомости, цієї релігії вітчини не подасть поневоленій нації пануючий над ним нарід. Що найвище він може згодитися хіба тільки на деякі матеріяльні користи, а наука з його боку завсіди буде одностороння, так сказатиб, інтернаціональна, очевидно, під гегемонією тогож пануючого народу і то без огляду на те, чи при владі праві чи ліві, націоналісти чи соціялісти. Італійці витворили у себе ту релігію вітчини і вона дозволила їм розбиті провінціональні частини злучити в одну могутню державу. Поляки під чужими заборами з меншими або більшими перепонами власними силами виплекали того національного духа і витворили свою релігію вітчини, без чого осягнення незалежної Польщі булоб немислиме.

Якого національного духа, яку релігію вітчини витворить в українському молодому поколінню сучасна польська чи утраквістична школа, про це нема сумніву.

Тому рівночасно з боротьбою за українське державне шкільництво мусимо розвинути творчу працю в напрямі розбудови українських приватних шкіл ріжного типу, а в першій мірі народніх та фахових.

Важкими зусиллями і муравлиною працею всіх тисячів відданих справі одиниць відбудовано і створено після воєнної руїни та в часі повоєнного лихоліття тисячі кооператив, відновлено читальні, Луги, Соколи та инші організації, відбудовано навіть народні доми, а подекуди почато і продукційну роботу.

Та треба тямити, що вся ця безперечно велика робота спирається на поколінню ще передвоєнного зразка, на поколінню вихованому в Галичині у 2612 школах армією свідомого і відданого рідному народові українського учительства. Одначе нині, коли число українських державних шкіл (очевидно тільки на папері — українських) змаліло до 856, коли місце широго українського учителя чи учительки заняв шовініст-Поляк чи Полька-шовіністка, — виховане в тих польонізаторських кузнях наше молоде покоління ледви чи ступатиме слідами своїх передових предків. Життєві приклади доказують, що саме з таких рекрутуються пізніші перекінчики, перевертні, ярі вороги свойого народу. На кім-же будуватиме наш нарід свою просвіту, кооперативу, політику і т. д.?

„На щож бо придадуться читальні „Просвіти", величаві їх доми і „Народні Доми", як слідуюче спольонізоване покоління не буде ходити до цих домів і читалень, а лише до польських „домуф людових"? — ставив слушне питання б. голова „Рідної Школи" бл. п. Антін Гладишовський.

Отже перш за все мусимо звернути увагу на основу всіх основ, себто на наші школи. В нашій розпорядимости є тільки — очевидно — приватні українські школи. Тому за всяку ціну мусимо їх удержати і матеріяльно забезпечити. Опісляж мусимо позакладати нові приватні школи передовсім в тих експонованих місцевостях, де українство більше загрожене, а відтак і всюди там, де вимагає того потреба.

Українська суспільність як старого краю, так і Америки ставить до „Рідної Школи" ріжні оправдані домагання. Загалом беручи — ставиться домагання, щоби довоєнний — що так назву — теоретичний тип школи перемінити на тип практичний. Виринула думка, щоб гімназії тісно обєднати з народніми школами в єдину школу та, завівши в них професійні робітні, створити українську єдину трудову школу. Чогось подібного — тільки в ширшому розумінні того слова — домагаються від „Р. Школи" також наші земляки в Америці. Правильність тої думки доказують напр. ткацькі курси „Рідної Школи" в Борщеві, які дають початок до зорганізування у нас текстильного промислу. Таких фахових курсів найріжнороднішого родів треба нам якнайбільше!

Очевидно — все те необхідне але на все те треба грошей. І ті гроші мусить доставити „Рідній Школі" українська суспільність, бо на якусь мітичну посторонню поміч ми не можемо рахувати.

А тепер погляньмо на відворотну сторону медалі — як наш загал